

ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ І ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.11.041>
УДК [332.122:332.43]:[352/353:061.ЄС]
JEL: C13, R12

І.З. СТОРОНЯНСЬКА, д-р екон. наук, проф., заст. директора з наукової роботи,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»,
вул. Козельницька, 4, 79026, Львів, Україна,
e-mail: istoron@i.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0237-1409>

І.Р. ЗАЛУЦЬКИЙ, канд. екон. наук, доц., с. н. с. відділу просторового розвитку,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»,
вул. Козельницька, 4, 79026, Львів, Україна,
e-mail: zalutskij.ivan@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3652-1145>

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИОКРЕМЛЕННЯ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ (У КОНТЕКСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ)

Розкрито специфіку європейської методології ідентифікації сільських територій відповідно до типологій та алгоритму їх застосування в сучасних умовах. З урахуванням існуючих істотних перешкод методологічного впровадження європейського інструментарію ідентифікації сільських територій обґрунтовано й апробовано класифікацію територій адміністративних районів України як малих регіонів рівня NUTS-3 і аналогів місцевих адміністративних одиниць LAU за наявними статистичними даними з виокремленням переважно міських, проміжних і переважно сільських територій.

Ключові слова: сільська територія; імплементація європейського досвіду; виокремлення та ідентифікація сільських територій.

Реалізація концептуальних положень сталого розвитку, збалансованого за соціальним, економічним та екологічним векторами, передбачає обґрунтування стратегічних напрямів розбудови і формування відповідного інституційного середовища. В Україні сільське населення становить майже 31% наявного населення, а сільськогосподарські угіддя — 70% земельного фонду країни. Отже, сталість розвитку сільських територій значною мірою визна-

Ц и т у в а н н я: Сторонянська І.З., Залуцький І.Р. Методичні підходи до виокремлення та ідентифікації сільських територій (у контексті імплементації європейського досвіду). *Економіка України*. 2020. № 11. С. 41—59. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.11.041>

чає забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни в цілому. Позитивні зрушення в сільськогосподарському виробництві не змогли розв'язати проблеми соціально-економічного розвитку сільських територій. Низка невирішених питань щодо забезпечення сталого розвитку сільських територій в Україні протягом десятиліть не скорочується, а лише структурується і поширюється на дедалі більше сфер суспільного життя, вельми значущих для комплексного формування реальної державної політики з розвитку сільських територій. Перманентне поглиблення в сільській місцевості кризових явищ і занепад в економічній, демографічній, екологічній та духовній сферах становлять очевидну загрозу державним інтересам з огляду на незамінність визначальної ролі сільських територій щодо забезпечення продовольчої безпеки України.

Водночас посилення євроінтеграційних процесів відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС¹, яка фактично є частиною національного законодавства, зумовлює необхідність модернізації державної політики розвитку сільських територій, її наближення до регіональної політики ЄС, що активізує наукові пошуки адекватного комплексного підходу до розвитку сільських територій на сталій основі, зважаючи на сучасні суспільно-політичні виклики і такі сфери європейської співпраці, як сприяння взаємному розумінню політик у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій; підвищення адміністративних спроможностей на центральному та місцевому рівнях щодо планування, оцінки та реалізації політики; тощо. З огляду на наявну зростаючу значущість проблем розвитку сільських територій, особливий науковий інтерес викликають специфіка регламентації європейських механізмів ідентифікації сільських територій та перспектива їх адаптації в Україні щодо виокремлення сільських територій на регіональному та місцевому рівнях на засадах гармонізації національної статистичної системи з європейськими нормами і стандартами.

Отже, **мета статті** — висвітлити й апробувати методичні підходи щодо виокремлення та ідентифікації сільських територій у контексті імплементації європейського досвіду.

Дослідженню проблеми соціально-економічного розвитку сільських територій присвячено праці багатьох вітчизняних науковців та економістів-практиків, таких як О. Бородіна, В. Борщевський, О. Булавка, І. Гончаренко, Ю. Губеня, В. Дієсперов, В. Збарський, М. Ільїна, В. Куценко, Ю. Лупенко, М. Малік, Л. Мармуль, О. Могильний, М. Орлатий, Я. Остафійчук, В. Онегіна, О. Павлов, Х. Притула, І. Прокопа, П. Саблук, В. Терещенко, В. Трегобчук, А. Третяк, М. Хвесик, Л. Шепотько, В. Юрчишин, К. Якуба та інші.

Науковцями Інституту економіки природокористування та сталого розвитку НАН України як сільські території в Україні класифіковано понад 90% її загальної площі, де проживають 52% жителів [1]. За критерієм віддаленості сільських територій від великих міст вирізняють економічно інте-

¹ Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : ратифікована Законом України № 1678-VII від 16.09.2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2> (дата звернення: 12.05.2020).

гровані, помірні (перехідні) й периферійні; за величиною рекреаційно-туристичного потенціалу та ефективністю його використання рекреаційно-туристичною сферою — перспективні, помірно перспективні й малоперспективні тощо [2].

Х. Семенишин відзначає, що останнім часом більшість науковців, які займаються проблемами сільського розвитку, використовують категорію «сільські території». Причому інтерпретація цього терміна в їхніх працях часто суттєво різняться: від суто географічного аспекту і до виробничо-господарського, соціально-економічного, самоврядного й навіть екологічного трактування: «Визначення сільських територій подано в документах Організації з економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). Воно звучить так: сільські території або сільський регіон (район) охоплює людей, територію та інші ресурси суспільного ландшафту і маленьких населених пунктів за межами безпосередньої сфери економічної активності великих міських центрів. А критерієм віднесення поселення до міста чи села є густина населення понад 150 людей на 1 км²» [3, с. 28—29]. На погляд дослідника, можна обґрунтовано констатувати, що сільські території — це обжита місцевість поза територією міст з її природними ресурсами, основними засобами, соціально-культурно-побутовими умовами і населенням, яке здійснює соціальні, виробничі та екологічні функції. З цього визначення випливає, що сільські території характеризуються економічною ефективністю, екологічною безпекою і соціальною справедливістю. При цьому саме соціальна сфера села виступає пріоритетним критерієм розвитку сільських територій, адже саме задоволення різноманітних потреб людини (селянина) є основною метою такого розвитку [3, с. 30].

М.А. Хвесик і М.В. Ільїна з позиції обґрунтування методологічного підходу до комплексної класифікації сільських територій стверджують, що під сільськими територіями слід розуміти фізико-географічний та економічний простір, який виник унаслідок зміни людиною природного ландшафту на комплексне багатофункціональне утворення, головними складовими якого є просторово-ресурсний базис виробництва, природне середовище для рекреаційної діяльності й місце життєдіяльності людських спільнот як інфраструктурна основа для надання відпочинку населенню [2, с. 13].

У сучасних умовах децентралізації влади і вдосконалення державної регіональної політики від глибини і масштабності інформаційної бази щодо соціально-економічних явищ і трансформаційних змін у процесі формування інституційної самодостатності територіальних громад як основних суб'єктів збалансованого розвитку сільських територій залежать обґрунтованість та ефективність адміністративно-територіальної реформи в цілому.

Зазначимо, що у вітчизняній нормотворчій практиці поняття «сільська територія» вперше застосоване як компонент терміна «комплексний розвиток сільських територій», що у схвалених Указом Президента України «Основних напрямках розвитку агропромислового комплексу України на 1998—2000 роки»² одночасно розглядалась як складова державної аграрної політи-

² Про основні напрями розвитку агропромислового комплексу України на 1998—2000 роки : Указ Президента України № 389/98 від 29.04.1998 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389/98?find=1&text=%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82#w1_1 (дата звернення: 10.04.2020).

ки і як напрям державної соціальної політики. Відтак, забезпечення комплексного розвитку сільських територій традиційно входило до переліку пріоритетних напрямів періодично оновлюваної аграрної політики держави на різних етапах її розвитку.

У вітчизняній практиці законотворення єдиною спробою правового врегулювання змісту поняття «сільська територія» був проект Закону «Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості», внесений народними депутатами України М.В. Сокиркою і М.М. Одайником, за яким сільська територія — це територія, на якій частка сільського населення в його загальній чисельності перевищує 15—50%. Поділ сільської території пропонувався саме за ознакою заселеності на чітко виражену сільську місцевість, коли частка сільського населення в його загальній чисельності перевищує 50%, і сільську місцевість, коли частка сільського населення становить 15—50% чисельності всіх жителів³. У межах реалізації Програми економічних реформ на 2010—2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» за напрямом «Розвиток сільського господарства та земельна реформа»⁴ було задекларовано прийняття окремого законопроекту «Про засади сталого розвитку сільських територій».

Проте доводиться констатувати, що, незважаючи на широту і різноаспектність наукових варіантів терміна «сільська територія», жодний з них не імплементовано в законодавстві України як правова норма. Більше того, в законодавстві України досі не сформовано цілісного масиву правових норм, які б виокремлювали сільські території як унікальний об'єкт владного впливу на державному, регіональному та місцевому рівнях; визначали конкретність, послідовність, передбачуваність і дієвість державної політики у цій сфері. Також не визначено методологічно-правових критеріїв щодо ідентифікації сільських територій на жодному з ієрархічних рівнів системи адміністративно-територіального устрою України. Як наслідок, сільські території, що еволюційно формувались як складні цілісні системи, отримані в результаті природних, політичних, економічних, соціальних змін, у сучасній науці та управлінській практиці розглядаються переважно як абстрактний об'єкт різнорівневого державно-управлінського і самоврядного впливу; елемент територіальної організації національного господарства; об'єкт навколишнього природного середовища; компонент системи розселення; складова соціальної організації суспільства; меншою мірою — як елемент існуючої системи адміністративно-територіального устрою України, що служить територіально-правовою основою визначення та реалізації пріоритетів соціально-економічного розвитку сільських територій. Підкреслимо, що з позиції принципу юридичної визначеності, який є невід'ємною складовою принципу верховенства права, закріпленого ст. 8 Конституції України, на необхід-

³ Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості : проект Закону України (реєстраційний номер 7334 від 07.04.2005 р.) / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=24247 (дата звернення: 14.04.2020).

⁴ Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава : Програма економічних реформ на 2010—2014 роки / Комітет з економічних реформ при Президенті України, 02.06.2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004100-10> (дата звернення: 10.04.2020).

ності забезпечення якого неодноразово звертав увагу Конституційний Суд України, юридичні норми мають бути чіткими, ясними і недвозначними, оскільки інше не може забезпечити їх однакове застосування.

Так, згідно із ст. 19 Конституції України, органи державної влади і місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією та законами України. Відповідним рішенням Конституційного Суду⁵ визначено, що просторовою основою для організації та діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування є адміністративно-територіальна одиниця як компактна частина єдиної території України (область, район, місто, район у місті, селище, село), яку вони складають включно з містами Києвом і Севастополем.

На наш погляд, реальною правовою основою формування національних інституційних рамок для виокремлення та ідентифікації сільських територій в Україні необхідно розглядати Угоду про асоціацію між Україною та ЄС⁶, яка дійсно є невід'ємною частиною національного законодавства України. У Розділі V, Главі 5 цієї Угоди визначено, що національна статистична система має ґрунтуватися на фундаментальних принципах ООН щодо офіційної статистики з урахуванням *acquis* ЄС у сфері статистики, зокрема Кодексу норм європейської статистики з метою гармонізації національної статистичної системи з європейськими нормами та стандартами.

У цьому контексті важливого значення набуває парламентська підтримка програмних напрямів діяльності Кабінету Міністрів України щодо визначення:

- засад адміністративно-територіального устрою України, порядку створення, ліквідації, встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць і населених пунктів відповідно до європейських стандартів;
- адміністративно-територіального устрою базового рівня для формування на новій територіальній основі спроможних територіальних громад;
- адміністративно-територіального устрою субрегіонального (районного) рівня як територіальної основи для діяльності органів державної влади.

Очікується, що в результаті реалізації цих завдань 90% території України буде охоплено районами, які відповідають стандартам територіального поділу країн Європейського Союзу для статистичних цілей рівня NUTS-3⁷. Зауважимо, що відповідно до європейських інституційних традицій, які на сьогодні мають чітке правове регламентування, для забезпечення можливості збирання, складання та поширення європейської статистики на різних територіальних рівнях ЄС у кожній країні-члені створено територіальні одиниці, які від-

⁵ Рішення Конституційного Суду України № 11-рп/2001 (v011p710-01) від 13.07.2001 р. (Справа про адміністративно-територіальний устрій) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-01#Text> (дата звернення: 10.04.2020).

⁶ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2820 (дата звернення: 12.05.2020).

⁷ Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України № 471 від 12.06.2020 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/471-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.04.2020).

Таблиця 1. Відповідність рівню NUTS порогових значень середнього розміру адміністративних одиниць за чисельністю населення у державі — члені ЄС

Рівні	Порогові значення чисельності населення (осіб)		Max/min
	мінімум	максимум	
NUTS-1	3 млн	7 млн	2,33/1
NUTS-2	800 тис.	3 млн	3,75/1
NUTS-3	150 тис.	800 тис.	5,33/1

Джерело: складено авторами за: Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02003R1059-20180118> (дата звернення: 20.04.2020).

повідать загальній класифікації територіальних одиниць для статистики (NUTS — Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes), затвердженій Регламентом Європейського Парламенту і Ради Європи⁸.

Класифікація NUTS ієрархічно підрозділяє економічну територію кожної держави — члена ЄС на територіальні одиниці рівня NUTS-1, кожна з яких поділяється на територіальні одиниці рівня NUTS-2, які, у свою чергу, поділяються на територіальні одиниці рівня NUTS-3, з присвоєнням кожній такій одиниці певного коду та назви. Існуючі адміністративні одиниці в межах держав-членів становлять перший критерій, що використовується для визначення територіальних одиниць. З цією метою «адміністративна одиниця» означає географічну область з адміністративним органом, який має повноваження приймати адміністративні чи політичні рішення для цієї області в межах законодавчих та інституційних рамок у державі-члена. Розмір адміністративних одиниць для конкретного рівня NUTS у державі-члені повинен бути в межах порогів чисельності населення (табл. 1).

Регламентом визначено: якщо загальна чисельність населення країни-члена є нижчою за мінімальну межу для даного рівня NUTS, ціла держава-член є однією територіальною одиницею NUTS для цього рівня. Якщо для даного рівня NUTS у державі-члені не існує адміністративних одиниць відповідного масштабу, то, згідно із зазначеними у табл. 1 критеріями, цей рівень NUTS складається шляхом об'єднання відповідної кількості існуючих менших суміжних адміністративних одиниць. Ця агрегація враховує такі відповідні критерії, як географічні, соціально-економічні, історичні, культурні чи екологічні обставини. Отримані узагальнені одиниці далі називатимуться «неадміністративна одиниця». Розмір адміністративних одиниць у державі-члені для даного рівня NUTS також повинен перебувати в межах порогів чисельності населення, зазначених у табл. 1. У кожній державі-члені місцеві адміністративні одиниці (LAU) поділяють рівень NUTS-3 на один чи

⁸ Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS). Access current version (13/11/2019) / EUR-Lex [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02003R1059-20180118> (дата звернення: 20.04.2020).

два наступних рівні територіальних одиниць. Принаймні один з рівнів LAU є адміністративною одиницею. Якщо в державі-члені існує більше одного адміністративного рівня LAU, Європейська Комісія (Євростат) консулюється з цією державою-членом для визначення адміністративного рівня LAU, який використовується для формування типологій, та публікує список LAU в спеціальному розділі свого веб-сайту до 31 грудня кожного року⁹.

Акцентуємо, що Європейська Комісія у співпраці з ОЕСР визначила низку основних і найбільш відповідних територіальних типологій для класифікації статистичних одиниць, створених Регламентом (ЄС) № 1059/2003. За останні кілька років Євростат розширив спектр статистичних даних, опублікованих щодо ряду територіальних типологій, щоб вирішити зростаючу потребу в таких даних у контексті політики згуртованості та територіального розвитку. Щоб забезпечити гармонізоване застосування типологій та дозволити перехресне посилання з інших актів та програм, Євростат послідовно реалізує законодавчу ініціативу під назвою Tercet, спрямовану на інтеграцію територіальних типологій до Регламенту (ЄС) № 1059/2003.

Так, згідно з Регламентом (ЄС) 2017/2391 Європейського парламенту та Ради Європи «Про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1059/2003 щодо територіальних типологій (Tercet)»¹⁰, даний Регламент (ЄС) істотно оновлено в контексті однозначності визначень і узгодженого, прозорого застосування територіальних типів, чим забезпечується стабільність типологій для складання і поширення європейської статистики на засадах застосування та підтримки системи статистичних сіток на рівні Європейського Союзу роздільною здатністю 1 км². Нововведена ст. 4b Регламенту (ЄС) № 1059/2003¹¹ зумовлює, що Європейська комісія (Євростат) на своєму веб-сайті у спеціальному розділі публікує та підтримує типологію ЄС, яка складається з територіальних одиниць на рівнях NUTS, LAU та осередків статистичної сітки з акцентуванням на такому.

1. Типологія на основі сітки встановлюється на рівні роздільної здатності сітки 1 км² таким чином: міські центри; міські кластери; сільські осередки сітки.

2. На рівні LAU встановлюються такі типології:

а) ступінь урбанізації (DEGURBA): міські райони (міста, або густонаселені райони; міста та передмістя, або зони середньої густоти); сільські райони, або слабонаселені райони (території);

б) функціональні міські райони: міста плюс їх зони сполучення (впливу);

в) прибережні райони: прибережні райони, неприбережні райони.

3. На рівні NUTS-3 встановлюються такі типології:

а) міська-сільська типологія: переважно міські регіони, проміжні регіони, переважно сільські регіони;

⁹ Там само (дата звернення: 20.04.2020).

¹⁰ Regulation (EU) 2017/2391 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2017 amending Regulation (EC) No 1059/2003 as regards the territorial typologies (Tercet) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32017R2391> (дата звернення: 14.05.2020).

¹¹ Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02003R1059-20180118> (дата звернення: 20.04.2020).

- б) метрополійна типологія: метрополійні регіони, неметрополійні регіони;
- в) прибережна типологія: прибережні регіони, неприбережні регіони.

Таким чином, законодавство ЄС не містить конкретного тлумачення категорії «сільська територія», а її виокремлення та ідентифікацію передбачено в рамках декількох типологій, які на даний час систематично підтримуються Євростатом, зокрема, таких як:

- сільські осередки сітки (rural grid cells) у рамках типології статистичних сіток;
- сільські райони, або слабонаселені райони (території) (rural areas or thinly populated areas), на рівні LAU відповідно до типології за ступенем урбанізації (DEGURBA);
- переважно сільські регіони (predominantly rural regions) на рівні NUTS-3 відповідно до міської-сільської типології.

Як зазначено в п. 5 ст. 4b Регламенту (ЄС) № 1059/2003, єдині умови для гармонізованого застосування типологій на рівні ЄС встановлює Європейська Комісія за допомогою актів виконання. У сучасних умовах таким офіційним актом виконання є оприлюднений у 2019 р. Управлінням публікацій Європейського Союзу Методичний посібник з територіальних типологій 2018 року видання¹² (далі — Методика), у якому методологічно акумулюється і консолідується європейський інструментарій типологізації територій на основі регламентованих критеріїв поетапної ідентифікації конкретних територіальних кластерів.

На наш погляд, специфіка виокремлення та ідентифікації сільських територій за цією Методикою полягає в такому.

1. Відповідно до типології на основі сітки (сіткової типології), сільські території виокремлюються як територіальні кластери «сільські осередки сітки», що не ідентифіковані за критерієм густоти населення як:

- міський центр — територіальний кластер з високою густрою населення не менш як 1500 жителів на 1 км² і щонайменше 50 тис. жителів поселення в загальних межах сітки (з урахуванням проміжків);
- міські кластери, або кластери з середньою густрою населення не менш як 300 мешканців на 1 км² і мінімальною кількістю 5000 жителів.

Методикою встановлено, що густоту популяції менш як 300 жителів на 1 км² повинні мати більшість сільських сіткових клітинок, хоча деякі клітини сільської сітки можуть мати більшу кількість жителів, якщо вони не входять до складу кластера, який відповідає критеріям для міського центру або міського кластеру.

Таким чином, основою алгоритму повноцінної ідентифікації сільських територій на основі сіткової типології є превентивна ідентифікація міських центрів або міських кластерів.

2. Алгоритм типології ступеня урбанізації методологічно базується на сітковій типології, забезпечуючи можливість подальшої класифікації місцевих адміністративних одиниць за ступенем урбанізації, у результаті чого **кожна LAU повинна бути віднесена до одного із зазначених класів (категорій):**

¹² Methodological manual on territorial typologies 2018 ed. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/9507230/KS-GQ-18-008-EN-.pdf/a275fd66-b56b-4ace-8666-f39754ede66b> (дата звернення: 20.04.2020).

- міста (густонаселені райони) — принаймні 50% їх населення проживає в одному або декількох міських центрах;
- міста і передмістя (райони середньої густоти) — менш як 50% їх населення проживає в міському центрі, але принаймні 50% мешкає в міському кластері;
- сільські райони (слабо населені райони) — понад 50% їх населення проживає в сільських осередках сітки.

Однак необхідно враховувати, що всі місцеві адміністративні одиниці, щонайменше 15% мешканців яких працевлаштовані в місті (або двох і більше містах), за максимальним пороговим процентом цієї категорії зайнятих у конкретному місті класифікуються як **зона сполучення (впливу) цього міста**. Згідно з гармонізованим Європейською комісією та ОЕСР визначенням, «місто — це місцева адміністративна одиниця (LAU), де більшість населення проживає в міському центрі із загальною чисельністю не менш як 50 тис. жителів»¹³. Отже, у рамках типологізації на рівні LAU означені місцеві адміністративні одиниці є елементом міських районів, функціональних міських районів, а тому не можуть бути ідентифіковані як сільські території (сільські райони) навіть у разі наявності більш як 50% сільського населення.

3. У рамках імплементації типології за поняттям «міський-сільський» ідентифікація сільських територій (переважно сільські регіони — *predominantly rural regions*) ґрунтується на таких методологічних засадах:

- застосування типології до регіонів рівня NUTS-3, у тому числі малих регіонів рівня NUTS-3 площею менш як 500 км²;
- оцінка території за квадратами сітки 1×1 км для визначення сільських кластерів клітин цієї сітки з густотою населення, яка (зазвичай) є меншою від 300 мешканців на 1 км² і/або населенням до 5000 осіб, а також часткою сільського населення в такому кластері щонайменше 50%;
- будь-який регіон рівня NUTS, який класифікується за описаними критеріями як переважно сільський, є проміжним регіоном (*intermediate regions*), якщо містить місто понад 200 тис. жителів, що становлять щонайменше 25% від загального населення регіону.

Зазначимо, що, згідно з міською-сільською типологією, регіони 3 рівня NUTS, де від 50 до 80% населення проживають у міських кластерах, вважаються проміжними, а переважно міськими (*predominantly urban regions*) є регіони 3 рівня NUTS, де у міських кластерах проживає понад 80% населення. Очевидно, що з позиції європейської методології будь-яка інтерпретація проміжних регіонів (*intermediate regions*) як складової сільських територій априорі є некоректною.

На наш погляд, в Україні доцільно гармонізувати імплементацію сучасного європейського інструментарію виокремлення сільських територій на рівні регіону 3 рівня NUTS та місцевої адміністративної одиниці (LAU) за методологічними критеріями, які необхідно зафіксувати нормами закону України в такій редакції даного терміна: «сільська територія — це адміністративно-територіальне утворення на базовому/субрегіональному (район-

¹³ Там само (дата звернення: 20.04.2020).

Таблиця 2. Характеристики територій адміністративних районів та їх класифікація

Адміністративні райони	Площа (км ²)	Густота наявного населення станом на 01.01.2020 р. (осіб/км ²)	Міське населення станом на 01.01.2019 р. (%)
Р а з о м	27 781,0	38,6	37,14
Баришівський	958,0	37,1	30,95
Білоцерківський	1 277,0	37,9	28,06
Богуславський	772,0	43,2	48,40
Бориспільський	1 468,0	36,5	0
Бородянський	934,0	61,0	62,36
Броварський	1 188,0	57,8	26,42
Васильківський	1 184,0	46,7	37,53
Вишгородський	2 031,0	37,6	47,24
Володарський	646,0	25,5	35,49
Згурівський	763,0	20,3	31,69
Іванківський	3 616,0	8,1	35,46
Кагарлицький	926,0	34,9	41,28
Києво-Святошинський	726,0	289,4	41,26
Макарівський	1 364,0	26,1	31,56
Миронівський	904,0	36,6	34,20
Обухівський	760,0	46,4	55,11
Переяслав-Хмельницький	1 456,0	18,6	0
Поліський	1 288,0	4,2	11,19
Рокитнянський	661,0	38,9	41,82
Сквирський	980,0	36,4	43,74
Ставищенський	674,0	31,1	29,63
Таращанський	758,0	34,9	37,69
Тетіївський	757,0	41,0	41,40
Фастівський	897,0	33,8	30,38
Яготинський	793,0	27,3	60,99

* Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Джерело тут, табл 3 і табл. 4: розраховано авторами за даними: Форми 6-зем станом з питань геодезії, картографії і кадастру [Електронний ресурс]. — Режим доступу : Чисельність населення (за оцінкою) на 01.01.2020 р. і середня чисельність у 2019 р.: стат. доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/>

ному) рівні з унікальним алфавітно-цифровим кодом об'єкта державної регіональної політики, що ідентифікується за такими критеріями:

- на рівні місцевої адміністративної одиниці: густота населення, як правило, є меншою за 300 жителів на 1 км²; частка міського населення місцевої адміністративної одиниці — не більш як 50% (сільського населення — понад 50%), за винятком місцевої адміністративної одиниці, що є зоною сполучення (впливу) міста з населенням не менш як 50 тис. жителів, у якому працює влаштовано щонайменше 15% жителів місцевої адміністративної одиниці;
- на субрегіональному (районному) рівні (NUTS-3): густота населення, як правило, є меншою за 300 жителів на 1 км²; частка міського населення

на прикладі Київської області

Тип території за класифікацією ЄС					
переважно міська (міське населення >80%)		проміжна (50%< міське населення <80%)		переважно сільська (міське населення <50%)	
км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
		3*/2 487	3*/123 869	22*/25 294	22*/947 642
—	—	—	—	958,0	34 577
—	—	—	—	1 277,0	48 440
—	—	—	—	772,0	33 318
—	—	—	—	1 468,0	53 619
—	—	934,0	56 967	—	—
—	—	—	—	1 188,0	68 688
—	—	—	—	1 184,0	57 613
—	—	—	—	2 031,0	76 347
—	—	—	—	646,0	16 484
—	—	—	—	763,0	15 503
—	—	—	—	3 616,0	29 174
—	—	—	—	926,0	32 346
—	—	—	—	726,0	210 123
—	—	—	—	1 364,0	35 640
—	—	—	—	904,0	33 114
—	—	760,0	35 278	—	—
—	—	—	—	1 456,0	27 019
—	—	—	—	1 288,0	5 456
—	—	—	—	661,0	25 729
—	—	—	—	980,0	35 669
—	—	—	—	674,0	20 983
—	—	—	—	758,0	26 468
—	—	—	—	757,0	31 001
—	—	—	—	897,0	30 331
—	—	793,0	31 624	—	—

на 01.01.2010—2016 рр. / Інформація територіальних органів Державної служби України <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); інформація / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим населення України на 01.01.2019 р. : стат. збірник / Державна служба статистики України ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020).

району — менш як 50% (щонайменше 50% — сільське населення), якщо до складу району не входить місто з понад 200 тис. жителями, які становлять щонайменше 25% від загальної чисельності населення району».

Доводиться констатувати, що на сучасному етапі істотними перешкодами методологічного застосування цього проєвропейського інструментарію є такі:

- станом на 1 січня 2020 р. адміністративно-територіальний устрій України як основа системи державної та регіонально-територіальної статистики жодним чином не відповідає стандартам територіального поділу країн Європейського Союзу для статистичних цілей, зокрема рівня NUTS-3. При цьому

Таблиця 3. Характеристики і класифікація територій адміністративних районів за

Області	Кількість і площа адміністративних районів у регіоні (од./км ²)	Середня густина наявного населення в адміністративних районах станом на 01.01.2020 р. (осіб/км ²)	Частка наявного міського населення станом на 01.01.2019 р. (%)	Тип	
				переважно міська (міське населення >80%)	
				райони/ площа (од./км ²)	райони/ населення станом на 01.01.2020 р. (од./осіб)
В с ь о г о по Україні	476/562 495,0	33,0	30,46	2/2 189,6	2/137 082
АР Крим	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в
Вінницька	27/26 217,6	39,5	27,84	—	—
Волинська	16/20 021,7	32,6	24,48	—	—
Дніпропетровська	22/30 703,1	26,0	36,76	—	—
Донецька	18/22 996,8	31,1	42,80	—	—
Житомирська	23/29 636,4	24,4	32,05	—	—
Закарпатська	13/12 688,9	77,9	20,60	—	—
Запорізька	20/26 684,0	22,8	37,72	—	—
Івано-Франківська	14/12 781,7	71,8	22,11	—	—
Київська	25/27 781,0	38,6	37,14	—	—
Кіровоградська	21/24 350,8	21,9	36,14	—	—
Луганська	18/25 346,8	25,4	58,88	2/2 189,6	2/137 082
Львівська	20/21 526,0	65,0	30,04	—	—
Миколаївська	19/24 253,6	20,1	27,80	—	—
Одеська	26/32 993,5	31,3	26,34	—	—
Полтавська	25/28 312,2	25,4	28,10	—	—
Рівненська	16/19 943,2	40,7	25,47	—	—
Сумська	18/23 224,8	21,3	35,35	—	—
Тернопільська	17/13 687,3	54,6	24,41	—	—
Харківська	27/30 901,5	31,2	48,60	—	—
Херсонська	18/27 784,0	21,1	35,39	—	—
Хмельницька	20/20 346,0	36,1	27,2	—	—
Черкаська	20/20 685,0	33,7	26,6	—	—
Чернівецька	11/7 943,1	78,5	18,1	—	—
Чернігівська	22/31 686,0	18,0	39,76	—	—

недосконалий адміністративно-територіальний устрій є територіальною основою новітніх регіональних стратегій розвитку на період до 2027 р.;

- у новостворюваних об'єднаних районах параметри чисельності населення не повністю гармонізовано з пороговими значеннями середнього розміру адміністративних одиниць за чисельністю населення рівня NUTS-3. Наприклад: чисельність населення у Львівському районі становитиме 1124,3 тис. осіб, що на 40,5% перевищує максимальний пороговий показник (800 тис. осіб) для рівня NUTS-3; у Донецькому районі — 1503,4 тис. осіб, що перевищує пороговий показник на 87,9%; в Одеському районі — 1413,0 тис. осіб, що є на 76,6% вищим за пороговий показник; у Харківському районі — 1712,8 тис. осіб, що є у

регіонами України

і характеристики території за класифікацією ЄС					Середня густота наявного населення в межах ПСТ регіону станом на 01.01.2020 р. (осіб/км ²)
проміжна (50% < міське населення < 80%)		переважно сільська (міське населення < 50%)			
райони/ площа, (од./км ²)	райони/ населення станом на 01.01.2020 р. (од./осіб)	райони/ площа (од./км ²)	райони/ населення станом на 01.01.2020 р. (од./осіб)		
58/71 030,7	58/2 540 459	416/489 274,7	416/15 880 263	32,4	
д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	
1/881,6	1/40 873	26/25 336,0	26/993 835	39,2	
—	—	16/20 021,7	16/651 850	32,6	
5/7 090,0	5/262 419	17/23 613,1	17/536 313	22,7	
9/12 610,9	9/513 147	9/10 385,9	9/202 206	19,4	
3/2 844,0	3/111 770	20/26 792,4	20/612 831	22,9	
—	—	13/12 688,9	13/988 184	77,9	
3/3 988,6	3/114 161	17/22 695,4	17/493 259	21,7	
—	—	14/12 781,7	14/917 637	71,8	
3/2 487,0	3/123 869	22/25 294,0	22/947 642	37,5	
2/1 970,9	2/68 681	19/22 379,9	19/463 704	20,7	
5/6 915,3	5/214 235	11/16 241,9	11/292 047	18,0	
—	—	20/21 526,0	20/1 398 859	65,0	
1/1 242,8	1/29 851	18/23 010,8	18/457 984	19,9	
2/2 220,1	2/86 503	24/30 773,4	24/946 289	30,8	
2/1 663,5	2/49 145	23/26 648,7	23/671 492	25,2	
—	—	16/19 943,2	16/811 791	40,7	
6/6 943,8	6/182 234	12/16 281,0	12/312 074	19,2	
—	—	17/13 687,3	17/746 779	54,6	
6/5 764,2	6/368 442	21/25 137,3	21/596 730	23,7	
3/5 683,0	3/149 491	15/22 101,0	15/438 060	19,8	
1/866,0	1/42 648	19/19 480,0	19/691 751	35,5	
1/896,0	1/40 625	19/19 789,0	19/657 230	33,2	
—	—	11/7 943,1	11/623 950	78,5	
5/6 963,0	5/142 365	17/24 723,0	17/427 766	17,3	

2,1 разу вищим за порогове значення для рівня NUTS-3. Водночас найменшими визначено Щастинський та Сватівський райони Луганської області з чисельністю населення в них, відповідно, 81,2 тис. і 82,5 тис. осіб, що є майже вдвічі меншим від мінімального порогового значення для рівня NUTS-3¹⁴;

• об'єднані територіальні громади як прототип LAU досі залишаються за межами конституційного поля системи адміністративно-територіального устрою України, а конституційні зміни 1996 р. унеможливили статус ад-

¹⁴ Мінрегіон оприлюднив проекти майбутніх районів в Україні. Ще можливі зміни / Міністерство розвитку громад та територій України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://decentralization.gov.ua/news/12513> (дата звернення: 14.06.2020).

Таблиця 4. Характеристики переважно сільських територій за регіонами України

Області	Частка площі ПСТ регіону в його загальній площі (%)	Частка наявного населення ПСТ регіону до його загальної чисельності (%)	Фактичні			
			мініма			
			площа ПСТ		наявне	
			км ²	райони	осіб	
В с ь о г о по областях	85,0	40,8	308,7	Герцаївський	5 456	
АР Крим	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	
Вінницька	95,6	64,3	591,6	Чернівецький	20 021	
Волинська	99,4	63,2	645,2	Іваничівський	16 585	
Дніпропетровська	74,0	16,9	902,0	Юр'ївський	12 643	
Донецька	39,2	4,9	809,0	Ясинуватський	13 773	
Житомирська	89,8	50,7	626,0	Брусилівський	9 458	
Закарпатська	99,5	78,8	543,9	Воловецький	23 709	
Запорізька	83,5	29,2	469,3	Великобілозерський	7 644	
Івано-Франківська	91,8	67,1	602,0	Снятинський	30 479	
Київська	89,9	53,2	646,0	Володарський	5 456	
Кіровоградська	91,0	49,7	645,1	Вільшанський	11 397	
Луганська	60,9	13,7	971,0	Міловський	11 644	
Львівська	98,6	55,7	698,4	Миколаївський	37 740	
Миколаївська	93,4	40,9	801,0	Врадіївський	14 832	
Одеська	92,4	39,8	617,5	Савранський	8 164	
Полтавська	92,7	48,4	595,0	Гребінківський	10 568	
Рівненська	99,5	70,4	377,4	Демидівський	14 057	
Сумська	68,3	29,2	830,6	Великописарівський	17 482	
Тернопільська	99,0	71,9	496,4	Підгаєцький	17 534	
Харківська	80,0	22,4	329,5	Коломацький	6 677	
Херсонська	77,6	42,6	701,0	Високопільський	11 217	
Хмельницька	94,4	55,1	653,0	Віньковецький	19 093	
Черкаська	94,6	55,1	632,0	Христинівський	18 587	
Чернівецька	98,1	69,2	308,7	Герцаївський	26 304	
Чернігівська	77,5	43,2	579,0	Срібнянський	10 691	

міністративно-територіальних одиниць територій сільських, селищних, міських рад, які дотепер значаться в Класифікаторі об'єктів адміністративно-територіального устрою України ДК 014-97 (КОАТУУ). З часу першочергових заходів здійснення земельної реформи первинною ланкою національної системи обліку земельних ресурсів є базовий рівень адміністративно-територіального устрою України згідно із затвердженими проектами формування територій і встановлення меж сільських і селищних рад (по суті, сільських територій), а відомості про межі адміністративно-територіальних одиниць, які були встановлені в період земельної реформи, досі можуть вноситися до Державного земельного кадастру на підставі цих проектів як офіційно легітимних¹⁵;

¹⁵ Про Державний земельний кадастр: Закон України № 3613-VI від 07.07.2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text> (дата звернення: 10.06.2020).

станом на 1 січня 2020 р.

порогові значення показників ПСТ				
мальні		максимальні		
населення ПСТ		площа ПСТ		наявне населення ПСТ
райони	км ²	райони	осіб	райони
Поліський	3 616,0	Іванківський (Київська)	210 123	Києво-Святошинський
д/в	д/в	д/в	д/в	д/в
Піщанський	1 292,0	Немирівський	81 278	Вінницький
Шацький	2 264,5	Маневийський	66 875	Луцький
Юр'ївський	1 991,0	Новомосковський	71 613	Новомосковський
Бойківський	1 901,0	Великоновосілівський	37 145	Великоновосілівський
Народицький	3 221,0	Овруцький	72 213	Житомирський
Воловецький	1 817,5	Тячівський	175 048	Тячівський
Великобілозерський	1 947,2	Приазовський	56 364	Запорізький
Верховинський	1 302,8	Рожнятівський	114 625	Надвірнянський
Поліський	3 616,0	Іванківський	210 123	Києво-Святошинський
Світловодський	1 842,0	Олександрійський	41 251	Маловісківський
Довжанський	1 900,0	Станично-Луганський	46 672	Станично-Луганський
Перемишлянський	1 575,0	Сокальський	126 115	Яворівський
Очаківський	1 706,2	Баштанський	49 432	Вітовський
Балтський	1 873,6	Тарутинський	87 551	Овідіопольський
Чорнухинський	2 470,0	Глобинський	68 174	Полтавський
Демидівський	2 350,3	Рокитнівський	104 037	Сарненський
Великописарівський	1 858,6	Роменський	61 836	Сумський
Підгаєцький	1 130,0	Теребовлянський	67 199	Тернопільський
Коломацький	1 553,5	Ізюмський	69 135	Зміївський
Верхньорогачицький	2 298,0	Новотроїцький	64 790	Білозерський
Старосинявський	1 537,0	Кам'янець-Подільський	63 302	Кам'янець-Подільський
Канівський	1 609,0	Черкаський	73 883	Черкаський
Путильський	1 159,9	Сторожинецький	100 918	Сторожинецький
Срібнянський	2 548,0	Чернігівський	51 152	Чернігівський

• відсутність адекватного національно-інформаційного і регіонально-статистичного забезпечення класифікації територій України за єдиною європейською кілометровою сіткою в цілому і за місцевими адміністративними одиницями, у тому числі на тимчасово окупованих та анексованих територіях, зокрема.

Як стартовий етап ідентифікації сільських територій до усунення наявних перешкод, на наш погляд, коректним є їх виокремлення за регіонами України **на рівні адміністративних районів**, з використанням окреслених критеріїв для субрегіонального (районного) рівня (NUTS-3), виходячи з таких міркувань:

• станом на 1 січня 2020 р. адміністративні райони та міста обласного значення, по суті, є місцевими адміністративними одиницями, які разом з містами із спеціальним статусом реально формують цілісність території держави в її межах. Проте європейська методологія, яка враховує географіч-

ні, соціально-економічні, історичні, культурні та екологічні обставини, зумовлює наявність малих регіонів 3 рівня NUTS, навіть з площею, меншою за 500 км², якими, власне, і є низка адміністративних районів України, а також можливість наскрізної кодифікації окремої територіальної одиниці як на ієрархічних рівнях NUTS, так і на рівні LAU одночасно. Примітно, що в процесі децентралізації в деяких адміністративних районах України утворено лише **одну** ОТГ, що також підтверджує можливість ідентифікації адміністративного району одночасно регіону і як 3 рівня NUTS, і як місцевої адміністративної одиниці (LAU);

- правовими нормами і статистичними даними конкретно не засвідчено статус наявних в Україні міст обласного значення як офіційних суб'єктів розвитку сільської території, що апріорі є можливим тільки з моменту затвердження у визначеному законом порядку проектів землеустрою про встановлення меж територій створюваних в Україні ОТГ і районів як новітніх адміністративно-територіальних одиниць з включеними до їх складу територіями міст обласного значення;

- згідно з аналізом статистичних даних, у межах адміністративних районів України немає жодного міста районного значення з чисельністю наявного населення понад 50 тис. жителів, а відтак, і міст з чисельністю наявного населення понад 200 тис. жителів, що вказує на можливість тимчасової уніфікації окреслених європейських критеріїв ідентифікації сільських територій на субрегіональному та місцевому рівнях до часу завершення в Україні адміністративно-територіальної реформи.

З огляду на наведені аргументи, нами здійснено класифікацію територій адміністративних районів України як малих регіонів 3 рівня NUTS та аналогів місцевих адміністративних одиниць (LAU) за наявними статистичними даними; виокремлено переважно міські (ПМТ), проміжні (ПТ) і переважно сільські (ПСТ) території, зокрема, останні за такими проєвропейськими критеріями:

- густина населення, як правило, є меншою за 300 жителів на 1 км²;
- частка міського населення адміністративного району є меншою від 50% (щонайменше 50% сільського населення).

Результати узагальнено на рівні областей та держави, за винятком АР Крим (табл. 2—4).

Таким чином, відповідно до отриманих станом на 1 січня 2020 р. результатів ідентифікації сільських територій є підстави констатувати таке:

- площа сільських територій, які класифіковано на рівні адміністративних районів як переважно сільські території, становить у межах областей України 489 274,7 км², або 85% їх сумарної площі. Найбільші площі ПСТ зосереджено в Одеській (30 773,4 км²) та Житомирській (26 792,4 км²) областях, а найменшою є площа ПСТ у Чернівецькій області — 7943,1 км²;

- частки ПСТ у загальній площі регіону є найбільшими в західних областях: Закарпатській та Рівненській — по 99,5%, Волинській — 99,4%, а найменшими — у східних областях: Донецькій та Луганській, відповідно, 39,2 і 60,9%;

- частка наявного населення, що проживає в межах ПСТ, становить 40,8% (15 880 263 осіб) його сумарної обласної чисельності, або 37,9% на-

явного населення України. Серед областей України найвищою часткою наявного населення в межах ПСТ характеризується Закарпатська область (78,8%), найнижчою — Донецька (4,9%). Максимальну кількість осіб, що проживає в межах ПСТ регіону, зафіксовано у Львівській — 1 398 859 осіб, Вінницькій — 993 835 і Закарпатській — 988 184 осіб областях;

- фактичні порогові значення показника ПСТ на рівні адміністративних районів України є такими:

- за площею ПСТ: найменший — 308,7 км² — у Герцаївському районі Чернівецької області, найбільший — 3616,0 км² — у Іванківському районі Київської області;

- за чисельністю населення ПСТ: найменший — 5436 осіб — у Поліському районі Київської області, найбільший — 210 123 осіб — у Києво-Святошинському районі Київської області;

- співвідношення між максимальним і мінімальним значеннями показника чисельності ПСТ адміністративного району становить практично 39:1, що істотно перевищує аналогічне співвідношення для європейського регіону 3 рівня NUTS — 5:1 і засвідчує необхідність радикального скорочення в Україні кількості адміністративних районів шляхом їх об'єднання;

- середня густина населення в межах ПСТ України становить 32 особи на 1 км², що є у дев'ять разів меншим від порогового значення для сільських клітинок європейської статистичної сітки;

- у 42 адміністративних районах України з територією ПСТ 61 084,7 км² (12,5% загальної площі ПСТ України) густина населення не перевищує 15 осіб на 1 км², що може бути ознакою деградації цих ПСТ і потребує подальших досліджень.

ВИСНОВКИ

До завершення в Україні адміністративно-територіальної реформи можливим компромісом є виокремлення сільських територій субрегіонального та місцевого рівнів на базі адміністративного району на засадах уніфікованого застосування європейського інструментарію типології територій за критеріями: густина населення, як правило, є меншою за 300 жителів на 1 км²; частка міського населення адміністративного району є меншою від 50% (щонайменше 50% становить сільське населення). Для повноцінної ідентифікації сільських територій в Україні за європейською методологією необхідно здійснити превентивну трансформацію чинного адміністративно-територіального устрою держави згідно із стандартами територіального поділу країн Європейського Союзу для статистичних цілей рівня NUTS; імплементувати в законодавство України пропонувану нами дефініцію «сільська територія», що сприятиме виокремленню та ідентифікації сільської території як реального об'єкта владного регулювання й моніторингу.

Зважаючи на те, що Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2027 року передбачає застосування диференційованого інструментарію вирішення проблем у межах різних типів функціональних територій, їх чітка ідентифікація є необхідною передумовою реалізації зазначеної

стратегії. Напрямом подальших досліджень мають стати детермінація критеріїв оцінки проблемності сільських територій (серед яких рівень депопуляції, забезпеченість територіальними, людськими і природними ресурсами тощо) і аналіз ідентифікованих сільських територій за наведеними критеріями проблемності. Це дозволить перейти до визначення наступного етапу формування та реалізації конструктивної політики розвитку сільських територій на загальнодержавному, регіональному і місцевому рівнях відповідно до європейської практики підтримки соціально-економічного розвитку територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Соціоекологічні пріоритети сталого розвитку сільських територій : моногр. [В.І. Куценко, Я.В. Остафійчук, М.В. Ільїна та ін.]. — К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2016. — 351 с.
2. Хвесик М.А., Ільїна М.А. Методологічні засади диференціації сільських територій // Економіка АПК. — 2018. — № 4. — С. 12—18.
3. Семенишин Х.М. Визначення поняття «сільські території»: соціально-економічний аспект // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). — 2012. — № 4. — С. 28—32.

Стаття надійшла 22.09.2020

REFERENCES

1. Kutsenko V., Ostafiychuk Ya., Iliina M. Socio-Ecological Priorities of Sustainable Development of Rural Areas. Kyiv, PIIEESD of the NAS of Ukraine, 2016 [in Ukrainian].
2. Khvesyuk M., Iliina M. Methodological principles of differentiation of rural areas. *Ekonomika APK*, No. 4, 2018, pp. 12-18 [in Ukrainian].
3. Semenyshyn H. Definition of «rural areas»: socio-economic aspect. *Scientific Bulletin of the National University of the State Fiscal Service of Ukraine (Economics, Law)*, No. 4, 2012, pp. 28-32 [in Ukrainian].

Received on September 22, 2020

Iryna Storonyanska, Dr. Sci. (Econ.), Professor,
Deputy Director of Scientific Work,
Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine,
4, Kozelnytska St., Lviv, 76026, Ukraine
Ivan Zalutskyy, PhD (Econ.), Associate Professor,
Senior Researcher of the Department of Spatial Development,
Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine,
4, Kozelnytska St., Lviv, 76026, Ukraine

METHODICAL APPROACHES TO DISTINGUISHING AND IDENTIFYING RURAL AREAS (IN THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION OF EUROPEAN EXPERIENCE)

Emphasis is placed on the absence in the legislation of Ukraine of legal norms on methodological and legal criteria for identification of rural areas at certain hierarchical levels of administrative-territorial structure of Ukraine, specificity, consistency, predictability and effectiveness of state policy of rural development. From the standpoint of implementation in Ukraine of modern European tools for distinguishing rural areas, a variant of the legal definition of the term «rural area» is proposed, which specifies the criteria for identifying rural areas, in particular:

- at the level of the local administrative unit (LAU): the population density is usually less than 300 people per 1 km²; the share of the urban population of the local administrative unit

does not exceed 50% (rural population is more than 50%), except for the local administrative unit, which is a zone of connection (influence) of the city with a population of at least 50 thousand people, employing at least 15% inhabitants of a local administrative unit;

- at the subregional (district) level (NUTS-3): population density is usually less than 300 inhabitants per 1 km²; the share of the urban population of the district is less than 50% (at least 50% rural population), if the district does not include a city with more than 200 thousand inhabitants, or at least 25% of the total population of the district.

Taking into account the existing significant obstacles to the methodological implementation of European tools for rural identification, the classification of territories of administrative districts of Ukraine is substantiated and tested as small regions of NUTS-3 level and analogues of local administrative units according to available statistics, with the distinction of mostly urban, intermediate and mostly rural areas, in particular, the latter according to pro-European criteria.

Keywords: *rural territory; implementation of European experience; distinguishing and identifying rural areas.*